

AIRBORNE
MUSEUM
HARTENSTEIN

— Jaarverslag
2020

- Jachthoorn John Frost, 28E120. Fotografie Daan van Oort.

**De missie van het
Airborne Museum
luidt als volgt:**

Het Airborne Museum vertelt, als
kennisinstituut en als enig museum van
Nederland, het historische en sociaal-culturele
verhaal van de Slag om Arnhem voor (inter)nationaal
publiek, dat op zoek is naar kwalitatieve
ontspanning en/of een plek van herinnering;
in een tijdperk van toenemende interesse voor
persoonlijke geschiedbeleving en authenticiteit.

Stiltekamer. Fotografie Daan van Oort.

— Het jaar 2020 zal vooral herinnerd worden als het jaar van de coronapandemie. In maart ging ook in Nederland de samenleving op slot; om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan werden ongeken- de maatregelen genomen. Ineens schudden we elkaar de hand niet meer, bleven we op afstand, werden sportwedstrijden afgelast en musea gesloten.

Corona en de daardoor veroorzaakte ziekte COVID-19 zorgden en zorgen voor veel menselijk leed. De sluiting van musea valt in het niet bij de vele sterfgevallen en chronisch zieken die het virus op zijn geweten heeft, laat dat vooropgesteld zijn.

Maar toch mogen we zeggen dat de coronacrisis ook het Airborne Museum hard raakte. Het personeel van alle musea was geschokt door de aangekondigde verplichte sluiting per 13 maart. Maar bij het Airborne Museum kwam de klap nog harder aan; 13 maart was precies de datum waarop het museum, na een tijdelijke sluiting vanwege een grootschalige verbouwing en herinrichting, zijn deuren weer zou openen om trots het eindresultaat van het Masterplan te tonen. Het werd geen feestelijke, maar een tragische dag. Zelfs de uit Engeland overgekomen veteranen moesten terugkeren naar huis zonder het museum te hebben kunnen bezoeken.

De coronacrisis zal door dit hele jaarverslag heen een rol spelen. Alle cijfers zijn anders dan anders, grote evenementen ontbreken, verdrietig genoeg geen foto's met geroerde Arnhem-veteranen.

Op het moment van schrijven is het museum tijdens de tweede lockdown alweer langer gesloten dan in 2020. Maar is er ook, gelukkig, zicht op een einde aan de

crisis. Mensen worden in hoog tempo gevaccineerd, de besmettings- en sterftcijfers dalen en er is een plan voor stapsgewijze heropening van de samenleving.

Dankzij steun van overheden, fondsen en vele particulieren zal het Airborne Museum de coronacrisis doorstaan, dat is zeker. Wanneer het museum precies weer 'normaal' zal functioneren is onduidelijk, maar dat die tijd eraan komt lijkt geen twijfel.

Het jaar 2020 was ook het jaar waarin de derde fase van het Masterplan werd opgeleverd. Het Airborne Museum staat er schitterend bij. De verbouwing en herinrichting van de museale ruimten hebben een museum opgeleverd dat ruimschoots voldoet aan de moderne standaarden. Een prachtige presentatie, een vernieuwde audiotour, hoogstaande educatieve programma's. De vernieuwde Airborne Experience is nog indrukwekkender, de museale inrichting is van de allerhoogste kwaliteit.

Staf, vrijwilligers, ontwerpers, iedereen die aan de herinrichting heeft meegewerkt verdient een groot compliment. Maar ik zou bij dezen toch vooral veel dank willen uitspreken naar mijn voorganger, Sarah Heijse, en haar de grootst mogelijke complimenten willen maken. Zonder haar visie en vastberaden, enorme inspanningen had het museum er niet zo prachtig bijgestaan.

Ik ben dan ook trots en blij om mezelf per 1 september 2020 directeur-bestuurder van het Airborne Museum te mogen noemen. Het was een vreemd en lastig jaar om aan zo'n klus te beginnen. Het voelde door de coronacrisis niet als een 'gespreid bed'. Maar voor wat betreft het niveau van het museum en de enorm betrokken staf die ik heb aangetroffen, was het dat wel.

Ik dank de Raad van Toezicht, de medewerkers en vrijwilligers voor het warme welkom dat ik heb ervaren. Het Airborne Museum kent nog vele andere betrokkenen, van de gemeenten Renkum en Arnhem en de Vereniging van Vrienden tot het Parachute Regiment en vele veteranenorganisaties in Engeland. In een omgeving terecht te komen die zo'n enorm warme band heeft met het museum en ons onderwerp, voelt als een groot voorrecht.

Ronnie Weijers
Directeur-bestuurder

April 2021

- Directeur-bestuurder Ronnie Weijers tijdens de opening van de Airborne-maand bij Airborne Museum Hartenstein, 2 september 2020.

Inhoud

1. CORONACRISIS	6
2. MASTERPLAN	14
3. PUBLIEK & PRESENTATIE	22
4. AIRBORNE AT THE BRIDGE	28
5. MARKETING & SALES	32
6. COLLECTIE EN ONDERZOEK	34
7. SAMENWERKING	38
8. RAAD VAN TOEZICHT	40
9. ORGANISATIE EN BEDRIJFSVOERING	42

BIJLAGE: JAARREKENING

HOOFDSTUK 1

Coronacrisis

Het jaar 2020 kan niet beschreven worden zonder aandacht te besteden aan de gevolgen van de coronapandemie. Begin 2020 werd SARS-CoV-2, het coronavirus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt, voor het eerst in Nederland geconstateerd.

Op 9 maart kondigde de regering de eerste voorzorgsmaatregelen af, vooral betreffende persoonlijke hygiëne: de handen ‘stuk wassen’, niezen in de elleboog, geen handen schudden; al die zaken waar we inmiddels noodgedwongen zo aan gewend zijn geraakt. Maar het virus bleek snel om zich heen te grijpen en tijdens een persconferentie op 12 maart 2020 werd een reeks verdergaande maatregelen afgekondigd, die ook de musea betrof. Per 13 maart 2020 moesten zij de deuren sluiten.

Voor het Airborne Museum was dat een hard gelag. Juist op 13 maart zou het museum na een tijdelijke sluiting heropend worden. Het Masterplan was na jaren van planning, voorbereiding, verbouwing en inrichting voltooid. Alle voorbereidingen voor een feestelijke heropening waren getroffen. In hotels in de omgeving verbleven verwachtingsvolle veteranen, de catering was besteld, er was een grote tent neergezet om de vele gasten te ontvangen.

De heropening moest worden afgelast. Pas op 1 juni kon het museum weer open. En op die datum golden strenge voorschriften, vastgelegd in een protocol, die de capaciteit van het museum sterk beperkten.

In dit hoofdstuk worden de veelomvattende gevolgen van de pandemie voor het museum beschreven. Ook om niet in ieder volgend hoofdstuk een verdrietige zin op te hoeven nemen over het uitblijven van bezoek, inkomsten, of over het niet doorgaan van activiteiten, werkzaamheden en bijeenkomsten. De maatregelen om verspreiding van het virus tegen te gaan raken het museum in al zijn werkzaamheden en activiteiten.

1.1 Sluiting en bezoek

Tijdens de eerste lockdown was het museum gesloten tot en met 31 mei. Daarna is bezoek ontvangen volgens richtlijnen die moeten garanderen dat mensen voldoende afstand tot elkaar kunnen bewaren. Deze richtlijnen zijn vertaald in een coronaprotocol, opgesteld door de Museumvereniging. Dit protocol behelst onder andere dat bezoekers vooraf een tijdslot moeten reserveren en dat musea op ieder moment slechts één bezoeker per 10 m² vloeroppervlak mogen ontvangen. Het protocol is later nog uitgebreid met de verplichting tot het dragen van een mondkapje.

Voor het Airborne Museum, gehuisvest in een woonhuis met trappen en smalle gangen, werkt dit protocol zeer beperkend. Het museum kan nog maximaal 18 bezoekers per half uur ontvangen, dat zijn ten hoogste 216 bezoekers per dag. In november zijn de musea nogmaals twee weken verplicht gesloten geweest, en op het moment van schrijven is het museum alweer gesloten sinds 15 december 2020. In het hele jaar is het museum dus slechts zeven maanden geopend geweest.

De maatregelen beperkten ook de grootte van groepen mensen. Hierdoor is het in het grootste deel van 2020 niet mogelijk geweest rondleidingen, wandelingen, lezingen en andere groepsactiviteiten aan te bieden.

Vooral de tentoonstelling Waterschapsheuvel heeft zeer geleden onder de beperkende maatregelen. De tentoonstelling en het bijbehorende educatieve programma zijn erg interactief en afhankelijk van leerlingen die elkaar durven aan te raken en begeleiding die actief met de groep in de weer is in een kleine ruimte. Veel scholen hebben sinds maart 2020 geen uitstapjes meer gemaakt, deze belangrijke doelgroep van de tentoonstelling is helemaal weggebleven. De tentoonstelling is prachtig en het educatieve programma zeer geslaagd, maar wel in het bijzonder ongeschikt voor bezoek in coronatijd. Het museum heeft dan ook besloten de tentoonstelling niet te verlengen, ook al hebben zo weinig mensen er van kunnen genieten. In april 2021 opent er op deze verdieping een minder interactieve tentoonstelling waar geen aparte reservering voor nodig is, zodat de capaciteit van het museum wat vergroot kan worden.

1.2 Inzet personeel en vrijwilligers

Het personeel heeft zo veel mogelijk thuis gewerkt. Uit veiligheidsoverwegingen hebben sommige werkzaamheden lang stilgelegen. Zo is het vrijwel onmogelijk om in het depot 1,5 meter afstand te bewaren. Na de eerste golf is het personeel volgens een rooster weer aanwezig op kantoor. Dit rooster voorziet erin dat het niet te druk is in de kantoorruimten.

Het museumcafé is gesloten. Buitenpoort Catering heeft de werkzaamheden naar buiten verplaatst en verzorgt catering vanuit een foodtruck op het terras.

Ook voor de vrijwilligers is er veel veranderd. Op de museumvloer worden minder vrijwilligers ingezet. Het contact met de bezoeker wordt geminimaliseerd. Ook de normaal gesproken regelmatig plaatsvindende vrijwilligersbijeenkomsten zijn geannuleerd. Het afgelopen jaar heeft derhalve ook een aanslag op het werkplezier van veel van onze vrijwilligers gepleegd. Het museum heeft het contact met de vrijwilligers op andere manieren proberen te intensiveren, bijvoorbeeld door hen wekelijks een nieuwsbrief te sturen, maar in vergelijking met de dagelijkse contacten die iedereen gewoon was, is 2020 ook op het intermenselijke vlak een lastig jaar geweest.

Na de heropening op 1 juni worstelde het museum met de bezetting. Veel vrijwilligers behoren tot de risicogroepen (70-plussers, met name) en konden niet worden ingezet. De vaste staf is in deze maanden ingezet op de museumvloer, maar het museum heeft dit vooral kunnen opvangen door inzet van vrijwilligers van 11 Luchtmobiele Brigade. Deze hulp is een van vele voorbeelden van de hartverwarmende steun die het museum door de coronacrisis heeft geholpen.

De coronacrisis heeft het museum gestimuleerd na te denken over nieuwe en andere manieren om ons publiek te (blijven) bereiken. Zo is tijdens de sluiting “Haal Hartenstein in huis” geïntroduceerd, waarbij delen van de collectie via sociale media en de website te bezichtigen bleven. Daarmee is deze periode ook een impuls geweest: het museum zal blijvend meer informatie over onze collectie en de Slag om Arnhem via andere kanalen dan fysiek bezoek voor het publiek beschikbaar maken.

1.3 Financiële gevolgen en steun

Het museum haalt normaal gesproken het overgrote deel van zijn inkomsten uit het bezoek, inclusief bestedingen in de winkel en bijvoorbeeld rondleidingen. Het wegvallen van zo'n groot deel van het bezoek heeft daarom ernstige gevolgen voor de financiële huishouding van het museum.

De museale opbrengsten waren ongeveer € 375.000 lager dan verwacht. Dat is een onoverkomelijk verlies, dat het museum niet kan dragen, ook al was het museum bij aanvang van 2020 financieel kerngezond en de algemene reserve op niveau.

Gelukkig is er van alle kanten steun gekomen. Het museum heeft veel steun en donaties ontvangen van particulieren. Ruim 600 mensen sloten een abonnement af en vele anderen steunden ons middels een gift.

Conservator Jory Brentjens nam deel aan een bijzondere crowdfunding actie. Het museum is een bijzondere samenwerking aangegaan met Easy Company 506th PIR Gaming Community en de ontwikkelaars van de online spellen Hell Let Loose (Black Matter) en Post Scriptum (Periscope Games). Post Scriptum en Hell Let Loose zijn beide hyperrealistische spellen waarin spelers bekende veldslagen uit de Tweede Wereldoorlog naspelen. Eén van de kaarten waarop gespeeld werd is Oosterbeek tijdens Operatie Market Garden. Spelers van over de hele wereld namen het tijdens de marathon tegen elkaar op en de wedstrijd was live te volgen via Twitch. Tijdens de stream heeft de conservator enkele collectiestukken getoond die verbonden waren aan locaties op de kaart. Eén van de collectiestukken is door de ontwikkelaars in het spel opgenomen: het behang van een woning aan de Pieterbergseweg waarop sluipschutter Anthony Crane bijhield hoeveel vijanden hij had neergeschoten. In totaal heeft de actie meer dan € 15.000 opgeleverd.

Het museum heeft gebruik kunnen maken van regelingen van de Rijksoverheid, zoals de Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren (TOGS) en de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW).

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft via de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 een belangrijke bijdrage geleverd aan het lenigen van de nood.

Het vfonds toonde nogmaals de warme betrokkenheid bij het Airborne Museum door ons ook in de coronacrisis genereus te steunen.

Samen met het Vrijheidsmuseum in Groesbeek en het Nationaal Onderduikmuseum in Aalten heeft het museum een beroep gedaan op de provincie Gelderland. Ook de provincie heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het doorstaan van de crisis.

Omdat de coronacrisis op 31 december nog niet voorbij was en we ook 2021 zijn begonnen met gesloten deuren, heeft het museum gebruik gemaakt van de Compensatieregeling coronacrisis van het Mondriaan fonds. Deze steun is nadrukkelijk aangevraagd en toegezegd voor het eerste kwartaal van 2021. Het Mondriaan fonds heeft deze steun in 2020 toegezegd en uitbetaald, deze wordt via het resultaat toegevoegd aan de Bestemmingsreserve COVID-19 en aangewend in 2021.

Ook een deel van de steun van het vfonds wordt ingezet om de coronacrisis ná 2020 het hoofd te kunnen bieden.

Het Airborne Museum is de vele particulieren, de fondsen en de overheden die ervoor gezorgd hebben dat het museum de coronacrisis tot nu toe is doorgekomen bijzonder dankbaar.

Masterplan

In maart 2020 was het dan zover: de oplevering van het Masterplan. Na een intensieve periode van plannen maken, restaureren, verbouwen en inrichten, die al in 2016 begon, was ook de laatste fase gereed. Deze laatste fase omvatte een vernieuwing van de vaste presentatie, de Airborne Experience en alle educatieve programma's.

HOOFDSTUK 2

Om deze omvangrijke herinrichting ten uitvoer te kunnen brengen, heeft het museum vanaf 28 oktober 2019 zijn deuren gesloten. Het resultaat vervult iedereen bij het museum met grote trots. Het Airborne Museum is door de realisatie van het Masterplan klaar voor de toekomst. Het museum voldoet aan alle moderne museale standaarden en kan in de toekomst meer bezoekers verwelkomen en zal brede doelgroepen kunnen bedienen.

2.1 Aanleiding

Can we handle our own succes? was een belangrijke graadmeter voor de ontwikkeling van activiteiten van Airborne Museum Hartenstein. Na de verbouwing van 2009 is het museum verdubbeld qua vloeroppervlak en bezoekersaantallen. Maar het groeiende succes stelde weer nieuwe eisen aan het museum: de aanwezigheid van minimale faciliteiten sloten bijvoorbeeld onvoldoende aan op de wensen van de bezoekers van de toekomst. De vele bezoekers, uit veel bredere doelgroepen, stelden ook nieuwe eisen: de lat kwam weer hoger te liggen. Succes was een factor die de ontwikkeling in de toekomst nadelig kon beïnvloeden.

Het museum werkte daarom sinds 2016 aan de realisatie van een Masterplan; een plan dat de ambitie uitsprak voor de vernieuwing en opwaardering van de vaste presentatie en het restaureren van het exterieur en interieur van Villa Hartenstein. Het museum wil in de toekomst meer bezoekers kunnen verwelkomen en brede doelgroepen bedienen. Het resultaat was een ambitieus plan dat tussen 2016 en 2020 gefaseerd uitgevoerd is.

- Vaste presentatie: Chaos. Fotografie Daan van Oort.

2.2 Behoeft en noodzaak

De eerstelijns ooggetuigen (veteranen en burgers) ontvallen ons met toenemende snelheid. Het begrip herdenken krijgt hierdoor een andere betekenis. De primaire doelgroep van de mensen die het hebben meegemaakt, verschuift naar mensen die het verhaal willen beleven en in het heden willen ervaren. Uit onderzoek van TNS NIPO uit 2015 blijkt dat '70% van de Nederlanders vindt dat kennis over de Tweede Wereldoorlog helpt om de wereld van nu beter te begrijpen'.

Ondanks het wegvallen van de eerstelijns ooggetuigen, bestaat er dus onder (inter)nationaal publiek een toenemende interesse voor de Tweede Wereldoorlog. Gelijktijdig zoekt een steeds grotere doelgroep naar een dagje uit met voldoende vermaak. Het is van belang om deze trends te onderzoeken en de museale faciliteiten en activiteiten hierop voor te bereiden.

Een belangrijke conclusie is dat door het wegvallen van ooggetuigen en de groei van het herinneringstoerisme de historische plekken en hun context steeds belangrijker worden.

De vernieuwing van het Airborne Museum in 2009 heeft de organisatie geen windeieren gelegd. Jaarlijks ontving het museum steeds meer mensen. In 2016 is de balans opgemaakt en is onderzocht wat er ondanks het geweldige succes na 2009, nog verbeterd kon worden. Punten van verbetering dienen gezocht te worden in een flexibelere presentatie met meer objecten uit de collectie of bijzondere bruiklenen. Ook een duidelijke contextschets (waar ben ik?) en een verbeterde routing waren nodig voor een optimale totaalbeleving.

2.3 Realisering 2016-2019/20

Hieronder worden de verschillende fasen van het Masterplan beschreven.

2.3.1. Ontwikkelfase (2016/2017)

Sinds 2016 zijn verschillende pilots ontwikkeld met als doel een toekomstbestendige exploitatie vorm en inhoud te geven. Als gevolg hiervan biedt het museum bijvoorbeeld sindsdien begeleide rondleidingen aan in en rondom het museum. Er is een nieuwe groep vrijwilligers aangetrokken die deze rondleidingen verzorgt. Bezoekers reageren enthousiast en het aantal aanvragen is blijven groeien.

Ook zijn er sinds 2016 frequent tijdelijke tentoonstellingen ingericht. Door tijdelijke presentaties wordt extra publiciteit gegenereerd ('free publicity'), wordt meer aanleiding voor herhaalbezoek gegeven en kunnen nieuwe doelgroepen worden bereikt. Deze strategie heeft bijgedragen aan de exponentiële stijging van de bezoekersaantallen tussen 2015 en 2018 en de zichtbaarheid van het museum. De nieuwe huisstijl en website die in 2017 zijn ontwikkeld hebben sterk bijgedragen aan de versterking van de merkidentiteit. Bovendien heeft de opening van de dependance 'Airborne at the Bridge' in Arnhem veel publiciteit opgeleverd en het imago van het museum als modern kenniscentrum van de Slag om Arnhem veel goed gedaan.

Naast de activiteiten ten behoeve van de duurzaamheid van de exploitatie, is ook een intern masterplan ontwikkeld en tot uitvoering gekomen in de periode 2016-2017. Zo is er onder meer veel aandacht besteed aan het opzetten van vrijwilligersbeleid.

2.3.2. Restauratiefase (2017/2018/2019)

Tussen medio 2017 en voorjaar 2019 is Villa Hartenstein grootschalig gerestaureerd aan zowel het exterieur en de kapconstructie als het interieur. Tijdens deze restauratie zijn het kantoor en personeel tijdelijk op een externe locatie ondergebracht.

Het restauratieplan is ontwikkeld door Rappange & Partners Architecten. De aanbesteding is gegund aan aannemer Cuppens + zn. De installatiewerkzaamheden zijn uitgevoerd door Romijnders Installatietechniek. De restauratie van de muurschilderingen is uitgevoerd door Meesterstreken en het ontwerp van de stoffering aan Dols & Co.

2.3.3. Uitbreiding van faciliteiten (2017/2018)

In 2018 is een museumcafé gerealiseerd en in gebruik genomen door Buitenpoort Catering en is de buitenruimte van het museum opnieuw ingericht door WACO Groenvoorzieningen. Resultaat is een multifunctioneel terras. Vanaf 2019 is het terras ook gebruikt als ontmoetingspunt voor de rondleidingen en tours.

2.3.4. Herinrichtingsfase (2019/2020)

De laatste fase is op 28 oktober 2019 in uitvoering gekomen, waarbij het museum zijn deuren tijdelijk sloot voor het publiek. In deze fase zijn de gehele vaste presentatie, de Airborne Experience en alle educatieve programma's vernieuwd. Gelijktijdig zijn de werkzaamheden gestart voor de realisering van een nieuwe tijdelijke tentoonstelling: een kindertentoonstelling over het boek Waterschapsheuv

De werkzaamheden zijn volgens planning in maart 2020 opgeleverd. Deze werkzaamheden zijn gegund aan: Kloosterboer Decor, Tinker imagineers, Beautiful Minds, Cuppens + zn.; Romijnders Installatietechniek. Light Supply en Abco beveiliging. Medewerkers en vrijwilligers hebben vanaf 28 oktober 2019 de vaste presentatie uitgeruimd.

2.3.5. Financiering: ambassadeurs en donateurs
Draagvlak bij particulieren en organisaties die de doorontwikkeling van het Airborne Museum een warm hart toedragen en dit op een positieve wijze uitdragen is ongelooflijk belangrijk voor het museum. Inmiddels mag het museum rekenen op de steun van een groot aantal ambassadeurs. Deze ambassadeurs zijn verenigd in De Gemeene Vendelen.

In de 16e en 17e eeuw werd de legereenheid gevormd door verschillende ‘compagnieën’. Verschillende ‘compagnieën’ samen vormden samen de gevechtseenheden. Elke compagnie afzonderlijk had een eigen vaandel. Daarom werden zij ‘vendel’ of meervoud ‘vendelen genoemd’. In latere tijden werden deze compagnieën omgevormd tot een bataljon, bestaande uit meerdere pelotons van 20-50 militairen. De vaandels bleven gehandhaafd. Tijdens de Slag om Arnhem had iedere eenheid ook een eigen vaandel. Deze vaandels worden nog steeds gebruikt tijdens de Airborne herdenkingen in september, bijvoorbeeld op de begraafplaats in Oosterbeek. Het vaandel geeft een groep een identiteit en smeedt een band. Een groepsband is nu nodig om de herontwikkeling van het museum (mede) mogelijk te maken. Draagvlak van particulieren en bedrijven, die de doorontwikkelingen van het Airborne Museum een warm hart toe dragen en zich daarover positief willen uiten. Dit draagvlak zou bekrachtigd moeten worden met een symbolische bijdrage.

Alle symbolische bijdragen samen maken namelijk het verschil! Samen sta je sterker en kun je meer bereiken.

Hieronder een overzicht (in alfabetische volgorde) van de partijen die zichzelf hebben verbonden aan de planvorming:

- Fondsen:**
A.C. van Deventer Stichting
Arnhemse Stichting Bijzondere Noden
Kohlmann Stichting
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting
Meindersma-Sybenga Stichting
Mondriaan Fonds
Monuta Helpt!
Prins Bernhard Cultuurfonds
Stichting Asterales
Stichting De Roos-Gesink
Stichting Dioraphte
Stichting Fonds A.H.Martens van Sevenhoven
Stichting Gansoord
Stichting Dr.Hendrik Muller’s Vaderlandsch Fonds
Stichting Rozenhof
Stichting Zabawas
TBI Fundatie
vfonds
Voor de Kunst, crowdfundingactie
VSB Fonds

- Overheden:**
Gemeente Arnhem
Gemeente Ede
Gemeente Overbetuwe
Gemeente Renkum
Provincie Gelderland
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (BRIM)

- Donaties van particulieren, bedrijven en serviceclubs:**
ABCO Beveiliging
Advocatenkantoor Park Legal
Antonio Shining Places
Autobedrijf Kien
AVB Vastgoed B.V.
Bensink beheer B.V.
Bewoners Hartensteinlaan
Bonnier Advocaten
Bontrade
Borghesi Consultancy
Brüning Flexible Finishes B.V.
Camacho B.V.
Cire Invest B.V.
Coens Company Clothing-CCC Bedrijfskleding
Cuppens +zn Restauratieaannemer
De Advocaten van Van Riet
De Haan it.
De heer J. Brandsma

- De heer G. Bijlsma
De heer H. Rots
De heer en mevrouw Verstijnen
De Lobel Beheer B.V.
DunoAir B.V.
EMLaw
Engelsing Beleggingen B.V.
EQUUS accountants en belastingadviseurs
Glasz Assurantiën
Helicon B.V.
Hunnenschans beheer B.V.
Infozorg B.V.
Kacjak Group B.V.
Led Supply Europe B.V.
Lionsclub Renkum-Ostrabeke
Mijnhart Uitvaartverzorging
Mulder Arnhem | Accountancy & Advies
Nationale Taxatie Service
Oosterbeek beleeft
Oosterbeek in Beweging
Ortho Oss
Overhaghe Beheer B.V.
Percura Zorg B.V.
Porsche Centrum Gelderland
PZD vastgoed
Romijnders Installatietechniek
Rotary Club Oosterbeek-Kabeljauw
Sequoia Vermogensbeheer
Slotprins B.V.
SMB Willems
Spitman makelaars
Stellicher advocaten
Stichting AC van Deventer
UVM Uw Vastgoed makelaars
Vallei Advocaten
Van der Stap Notarissen
VanGoud Advocaten
Vereniging Vrienden van het Airborne Museum
Verhoeff Vastgoedadvies
Vitesse
Waco Groenvoorzieningen B.V.
Watergoed

- Staatssecretaris van Defensie Barbara Visser bezoekt het vernieuwde museum na de heropening in juni.

HOOFDSTUK 3

Publiek en presentatie

In het kader van het Masterplan werd de gehele vaste opstelling opnieuw ingericht. Dat is niet alleen een esthetische operatie geweest. Ook de verhaallijn in het museum is aangepast. Op de begane grond wordt in de salon begonnen met de geschiedenis van Villa Hartenstein en omgeving. In de voormalige lobby is de ruimte ‘Hartenstein 1940-1944’ ingericht en wordt een indringend beeld geschetst van de omstandigheden waarin men leefde voor operatie Market Garden begon. De in 2019 vernieuwde Stiltekamer is een plek van herdenking en bezinning.

Op de eerste verdieping is een indrukwekkende introductiefilm gerealiseerd, waarbij de ontwikkelingen van de luchtlandingen tot de terugtrekking over de Rijn inzichtelijk worden gemaakt door film en animatie, geprojecteerd op een 3D-kaart van de omgeving.

Daarna wordt in verschillende ruimtes met thema's als 'Chaos' en 'Evacuatie' het verhaal van de Slag om Arnhem verteld. Hierbij vormt de bijzondere collectie van het museum uiteraard de basis van de verhaallijn, ondersteund door een geactualiseerde vormgeving en beteksting, maar vooral ook door de geheel vernieuwde audiotour.

Bezoekers ontvangen bij aankomst in het museum een gratis audiotour. In de tour zijn 60 persoonlijke en verdiepende verhalen over historische objecten in de presentatie opgenomen. Deze audiotour is beschikbaar in 4 talen: Nederlands, Engels, Pools en Duits. Journalist en schrijver Ad van Liempt sprak de Nederlandse tour in. YouTuber Boris Lange vertelt in de familietour vanuit het perspectief van een jonge Britse soldaat en laat kinderen middels opdrachten het verhaal ontdekken.

- Filmzaal. Fotografie Daan van Oort.

- Waterschapshevel. Fotografie Daan van Oort.

- Waterschapsheuvel. Fotografie Mike Bink.

- Waterschapsheuvel. Fotografie Mike Bink.

3.1 Waterschapsheuvel

Tegelijk met het Masterplan en de vernieuwde vaste tentoonstelling werd ook de educatieve kindertentoonstelling *Waterschapsheuvel: Ga mee ondergronds!* opgeleverd.

In het boek *Waterschapsheuvel* wordt een groep konijnen gevolgd tijdens hun zoektocht naar een plek om zich te kunnen vestigen. Tijdens deze zoektocht trekt de groep voorbij aan verschillende kolonies die elk op een andere manier bestuurd worden. De konijnen stellen zich actief de vraag ‘waar voelen wij ons thuis?’. Hoewel de auteur zelf zijn boek nooit in een politieke context heeft geplaatst, kan de lezer vrij gemakkelijk concluderen dat de beschreven kolonies verband houden met democratie, een dystopie (wellicht socialistische staat) en een totalitair regime.

Richard Adams baseerde de belangrijkste personages uit zijn boek op zijn ervaringen en metgezellen tijdens de Slag om Arnhem.

In samenwerking met de BBC en Netflix ontwikkelde het Airborne Museum een unieke kindertentoonstelling, waarbij kinderen worden uitgenodigd mee- en na te denken over (het ontbreken van) democratie en rechtstaat.

Daarbij werd in samenwerking met ProDemos Huis van de Democratie een educatief programma ontwikkeld, dat kinderen doet nadenken over vrijheid, democratie, samenwerking en staatsinrichting.

Daarnaast staan in de kleinere tentoonstelling *The Story Behind the Story: Richard Adams's Watership Down*, gesitueerd in Airborne at the Bridge, de oorlogservaringen van Richard Adams en een aantal van zijn kameraden centraal, die mede ter inspiratie hebben gediend voor het schrijven van het boek.

3.2 Educatie

Het Airborne Museum had in 2020 een groot en gevarieerd aanbod van educatieve producten. De programma's werden uitgevoerd in en rondom het Airborne Museum at Hartenstein, bij de dependance Airborne at the Bridge en op de Arnhem Oosterbeek War Cemetery. Het updaten van het educatieve aanbod van het Airborne Museum is een doorlopend proces en in samenhang met de vernieuwing van de vaste presentatie is een aantal van de educatieve producten in 2020 onder handen genomen.

3.2.1. Vernieuwing programmering

Voor schoolgroepen is het programma *Koffers vol Verhalen* volledig vernieuwd. In dit programma gaan leerlingen van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs met een persoonlijke koffer op onderzoek in het museum om aanwijzingen te vinden over de persoon in hun koffer. Er zijn 14 verschillende koffers in het programma die elk het verhaal van een ooggetuige van de Slag om Arnhem vertellen. Deze verhalen hebben een grote thematische spreiding en bevatten verhalen van kinderen en jongeren die de Slag hebben meegemaakt, maar ook van Britse, Duitse en Poolse militairen. Er is ook een nieuwe opdracht toegevoegd aan het begin van het programma om bij leerlingen spelenderwijs voorkennis te activeren en hen meer geprikkeld het museum in te sturen.

Naast de vernieuwing van *Koffers vol Verhalen* is voor schoolgroepen ook de *Zelfstandige Museumtour* vernieuwd. De *Zelfstandige Museumtour* bestaat uit een vragenlijst die leerlingen van het voortgezet onderwijs en het MBO zelfstandig in het museum in kunnen vullen. Alleen of in kleine groepjes gaan de leerlingen en studenten het museum door om de vragen te beantwoorden. De vragenlijst bestaat uit vragen waarbij leerlingen begrijpend moeten lezen, waarbij ze uitgedaagd worden historische objecten te bekijken en analyseren en waarbij gevraagd wordt naar hun eigen inzichten en meningen.

Naast de vernieuwing van twee programma's is er ook één programma aan het assortiment toegevoegd: de *Educatieve Perimeterwandeling*. Dit programma kan aanvullend geboekt worden op het programma *Koffers vol Verhalen*. Met een fotospeurtocht gaan leerlingen van het basisonderwijs en de brugklas van het voortgezet onderwijs onder begeleiding een wandeling maken door Park Hartenstein. Tijdens deze wandeling ligt de focus op het historische belang van de verschillende locaties en hoe sporen van oorlog nog steeds zichtbaar zijn in het heden.

Binnen het educatieve aanbod voor niet-schoolgroepen zijn er in 2020 ook meerdere ontwikkelingen geweest. Zo is in samenhang met de nieuwe presentatie een audiotour ontwikkeld in vier talen, met 60 persoonlijke en verdiepende verhalen over objecten in de presentatie. Naast deze verdiepende audiotour is er ook een familie audiotour speciaal voor kinderen van 7 tot 12 jaar waarmee zij in *Missie Hartenstein* met een interactieve speurtocht meer leren over de Slag om Arnhem en de objecten in het museum. Deze audiotours worden gratis aangeboden aan alle bezoekers zodat zij elk op hun eigen niveau verdieping kunnen zoeken in het museum.

Daarnaast is door een werkgroep van educatieve vrijwilligers de *Perimeterwandeling* geüpdatet. De *Perimeterwandeling* wordt afgenomen door groepen en gelopen onder begeleiding van een gids. De wandeling gaat langs de voormalige grenzen van de perimeter in Oosterbeek. De route is geografisch niet aangepast, maar heeft meer gelaagdheid gekregen en alle achtergrondinformatie is beter historisch onderbouwd. Hierdoor zit er meer structuur in de wandeling en wordt er een meer consistente kwaliteit geleverd, ook al wordt deze door verschillende gidsen begeleid. Bovendien is het vernieuwde overzicht voor de perimeterroute een goed startdocument voor de opleiding van nieuwe gidsen.

Het laatste geüpdatete educatieve product is de *Speurtocht door Park Hartenstein*. Deze speurtocht gaat door Park Hartenstein en is gericht op gezinnen. Met een kaart van het park lopen ze langs verschillende plekken waar er vragen te beantwoorden zijn. Met deze speurtocht kunnen ook de jongste bezoekers meer te weten komen over de historische waarde van de locatie van het Airborne Museum.

3.2.2. Educatieve projecten

Ondanks de coronamaatregelen, heeft het Airborne Museum wel verschillende samenwerkingsprojecten aan kunnen gaan op educatief vlak.

Het Airborne Museum heeft meegedaan aan de Museum Jeugd Universiteit in samenwerking met Museum Arnhem, het Watermuseum, Museum Bronbeek en het Nederlands Openluchtmuseum. Het college van het Airborne Museum binnen deze reeks ging over geheime communicatie met postduiven tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vanwege de verplichte sluiting van de musea heeft dit college in aangepaste vorm digitaal plaatsgevonden.

Daarnaast is ook een nieuwe samenwerking aangegaan met de afdeling Amerikanistiek van de Radboud Universiteit. Verschillende studenten van de Master Noord-Amerika Studies hebben een onderzoek uitgevoerd naar Canloan officieren en hun inzet tijdens de Slag om Arnhem. Dit onderzoek is begeleid door de medewerker educatie en presentatie. De resultaten van het onderzoek zijn gebruikt bij het verfijnen van enkele persoonsrecords in Adlib en de opgestelde biografieën van enkele Canloan officieren worden gedeeld via de social media van het museum.

M
mondriaan
fonds

VSBfonds,
iedereen doet mee

vfonds
investeert in
VREDE

ProDeimos

Huis voor democratie en rechtsstaat

Nationaal Comité
4 en 5 mei

BBC

NETFLIX

HOOFDSTUK 4

Airborne at the Bridge

Sinds maart 2017 heeft het Airborne Museum een hoogwaardige dependance in Arnhem. Airborne at the Bridge kijkt uit op de John Frost brug en bevindt zich dus op een historische plek, een locatie die in september 1944 in het middelpunt van de strijd lag.

De brug in Arnhem is, net als de Villa Hartenstein, een krachtig *landmark* van de Slag om Arnhem en deze historische plekken vullen elkaar als 'stille ooggetuigen' dan ook uitstekend aan. De locatie bleek al meteen na opening een groot succes en trok in 2019 nog 50.000 bezoekers. In 2020 was ook Airborne at the Bridge verminderd toegankelijk en bleef de teller steken op 14.370.

Airborne at the Bridge is voor de gemeente Arnhem een belangrijke plek om bezoekers te informeren over de geschiedenis van de stad en een gastvrije ontvangst te bieden. Dankzij financiering van de gemeente is Airborne at the Bridge gratis toegankelijk.

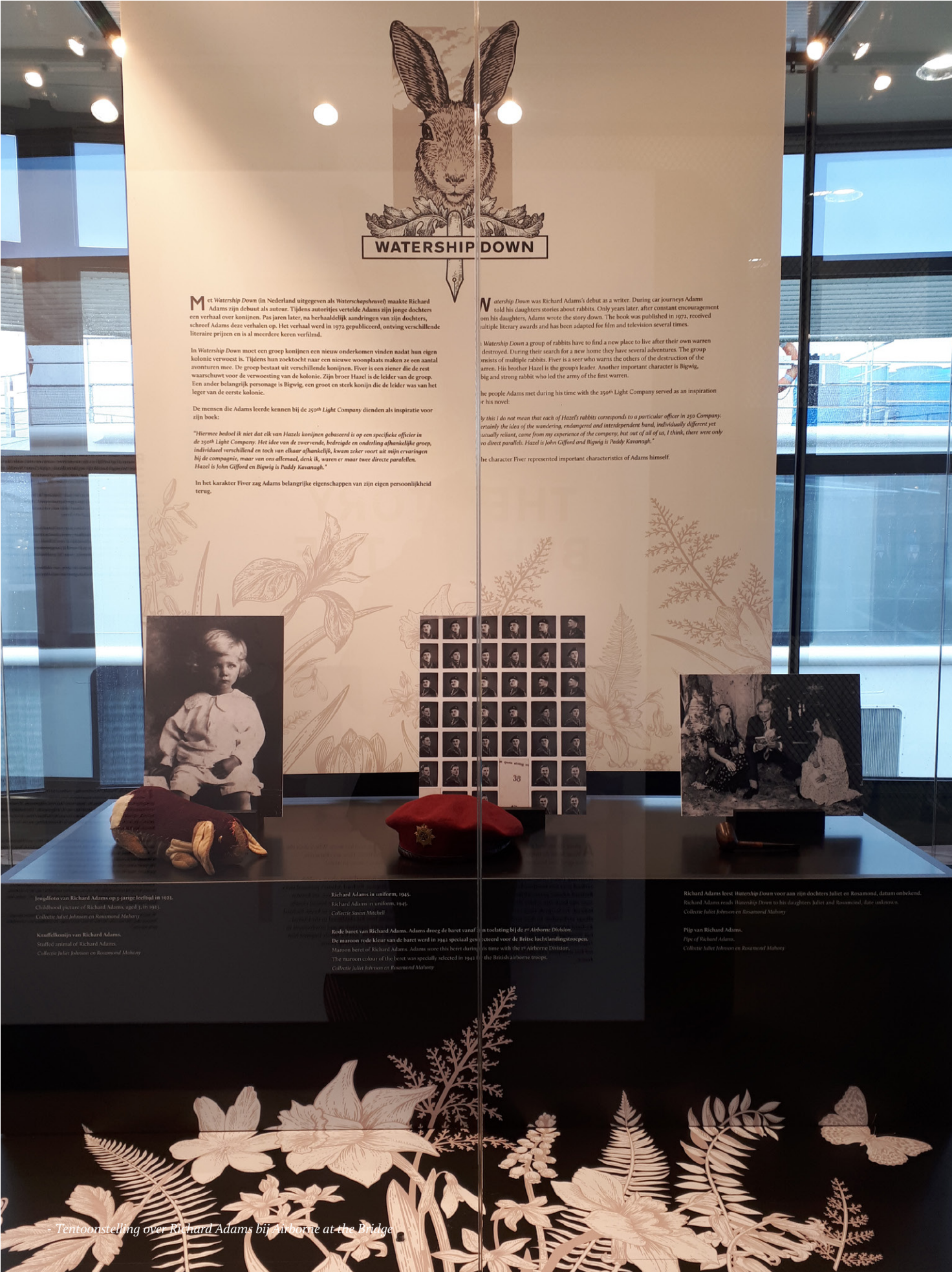

4.1 Vaste presentatie

Door middel van drie persoonlijke perspectieven wordt verteld over de gevechten bij de Rijnbrug in september 1944. De verhalen van John Grayburn, Victor Gräbner en Jacob Groenewoud, alle drie gesneuveld in september 1944, staan symbool voor vele anderen. Zo wordt het verhaal van de gevechten rond de brug vanuit verschillende perspectieven verteld. Belangrijk in dit deel van de presentatie is dat het uitzicht op de brug vanuit Airborne at the bridge betrokken wordt bij de presentatie zelf. De verhalen worden verteld met teksten en foto's, een bijzondere 3D-film en enkele authentieke objecten. De dependance heeft ook een museumwinkel en een koffiehoeke.

Airborne at the Bridge. Fotografie Daan van Oort.

In 2019 is een informatiekaart over luitenant-kolonel John Frost toegevoegd op de locatie. De vrijwilligers van Airborne at the Bridge merkten dat bezoekers veel vragen hebben over John Frost en de gevechten bij de brug. In 2021 zal het verhaal van John Frost worden toegevoegd aan de vaste presentatie.

4.2 Tijdelijke tentoonstellingen

Het museum streeft ernaar om regelmatig een tijdelijke tentoonstelling in te richten in Airborne at the Bridge. Dit kan onderdeel zijn van een grotere tentoonstelling, die verder te zien is in de Villa Hartenstein, juist een voorproefje daarop of een zelfstandige kleinere (‘novelle’) presentatie die op deze locatie goed past.

In 2020 is bij Airborne at the Bridge de presentatie *The Story Behind the Story: Richard Adams’s Watership Down* te zien geweest. Deze tentoonstelling geeft achtergronden over Richard Adams, auteur van *Waterschapsheuvel*, en de personen uit zijn militaire verleden die model stonden voor de personages Five en Big Wig. Er was onder andere een interview te zien met de dochters van Adams.

Tentoonstelling over Richard Adams bij Airborne at the Bridge

HOOFDSTUK 5

Marketing en sales

Aanvankelijk was een groot deel van de marketinginspanningen in 2020 gericht op de heropening en vernieuwing van het museum, inclusief de tijdelijke kindertentoonstelling *Waterschapsheuvel*.

In de loop van het jaar veranderden de prioriteiten. Het museum heeft zijn inspanningen meer gericht op het werven van steun. In mei is een eigen vriendenabonnement geïntroduceerd, waarvan er in de loop van het jaar ruim 600 zijn verkocht. Er is veel gecommuniceerd over de coronamaatregelen, zoals de verplichte reservering van een museumbezoek.

5.1 Bezoekcijfers

Airborne Museum	30.431
Airborne at the Bridge	14.373
Totaal	44.804

5.1.1. Doelgroepen

Airborne Museum at Hartenstein richt zich op een breed publiek. In de schoolvakanties wordt het museum veel bezocht door gezinnen met kinderen. Normaal gesproken komen in het voorjaar veel touroperators met groepen naar het museum. Dit heeft voornamelijk te maken met de cruiseschepen die in Arnhem en Nijmegen aanmeren en vanuit daar diverse excursies aanbieden waaronder een bezoek aan Airborne Museum at Hartenstein.

Museumkaarthouders weten het museum steeds beter te vinden. Andere belangrijke doelgroepen zijn dagjesmensen (veel 55-plussers), militair geïnteresseerden en scholen.

5.2 Media

Door het uitstellen van de opening en het gelijktijdig heropenen van alle musea in Nederland, heeft de tentoonstelling niet de gratis publiciteit gekregen waar op

- Ronnie Weijers te gast bij Omroep Gelderland tijdens de live-uitzending van de herdenking op de Airborne Begraafplaats.

was gemikt. Het afscheid van directeur-bestuurder Sarah Heijse en het aantreden van haar opvolger Ronnie Weijers zorgde daarentegen wel voor de nodige publiciteit.

Het museum verstuurde in 2020 zeven persberichten. De over het museum gepubliceerde artikelen hadden een totale mediawaarde van € 298.000.

5.2.1. Online media

Website

Aantal bezoekers

2020: 205.987 (2019: 215.990)

Aantal volgers Facebook

2020: 15.290 (2019: 15.000)

Aantal volgers Twitter

2020: 3.373 (2019: 3.305)

Instagram

2020: 2.713 (2019: 2.239)

5.3 Samenwerking met toerisme

Met diverse hotels en restaurants uit de directe omgeving wordt nauw samengewerkt. Zij kopen vouchers in voor wederverkoop aan hun gasten. Als losse entreekaarten en als onderdeel van een arrangement. De accommodaties worden op de hoogte gehouden van de activiteiten van het museum.

Het museum is partner van de toeristische marketingorganisaties Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen en Liberation Route Europe. Zij vertegenwoordigen het Airborne Museum op binnen- en buitenlandse beurzen en het museum wordt vermeld

in diverse uitgaven van deze organisaties. Het museum laat jaarlijks folders verspreiden bij meer dan 500 hotels, restaurants, toeristische informatiepunten en campings om het Airborne Museum bij zowel Nederlandse als buitenlandse toeristen onder de aandacht te brengen.

Met de volgende organisaties zijn in 2020 gezamenlijke acties ondernomen, bijvoorbeeld in de vorm van toegangsvouchers:

- Gelrepass
- Meedoen in Overbetuwe
- Gemeente Ede
- Hulp voor Helden
- Nationale Postcode Loterij
- Jeugdland
- Kinderboekenweek

5.3.1. TripAdvisor

Voor het zevende jaar op rij ontving het museum het Certificaat van uitmuntendheid. TripAdvisor reikt een Certificaat van uitmuntendheid uit aan accommodaties, attracties en restaurants die consistent geweldige reizigersbeoordelingen ontvangen.

Collectie & onderzoek

HOOFDSTUK 6

6.1 Stichting Beheer Collectie Airborne Museum

De collectie is eigendom van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum (SBCAM) en is in bruikleen gegeven aan het Airborne Museum (de Stichting Airborne Museum).

In 2020 bestond het bestuur van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum uit de volgende personen:

Cees de Monchy – voorzitter
Margret Vincent – secretaris
Adelheid Ponsioen – penningmeester (tot 30-11-2020)
Robert Voskuil – bestuurslid
Ivar Goedings – bestuurslid (tot 31-8-2020)

De SBCAM heeft in 2020 tweemaal vergaderd.

6.2 Collectiebeleid

In 2020 is het collectiebeleid geactualiseerd. In de vorige beleidsperiode stond verandering centraal. De restauratie van Villa Hartenstein en de vernieuwing van de vaste presentatie waren grote projecten die nodig waren om het Airborne Museum toekomstbestendig te maken. Nu deze grootschalige projecten succesvol zijn afgerond kunnen de volgende stappen worden gezet in de professionalisering van het collectiebeleid van het museum. De speerpunten voor de periode 2021-2025 zijn:

- Een verbeterde collectieontsluiting en kennisborging;
- Het ontzamelen van collectievreemde stukken;
- Een vernieuwd systeem voor klimaatmonitoring in

de vaste presentatieruimtes en het depot;

- Het verkennen van een permanente en duurzame oplossing voor het depot;
- Het opstellen en uitvoeren van een meerjarige programmering voor een breed publiek.

Deze punten worden uitvoeriger beschreven in het *Collectieplan 2021-2025*. Het *Collectieplan 2021-2025* is in 2020 opgesteld en goedgekeurd door de directie van het museum en het bestuur van de SBCAM. De eerste stappen om de doelen van dit plan te bereiken zijn genomen. In dit kader valt te denken aan de doorlopende opschoning van het collectieregistratiesysteem, collectiefotografie en ontsluiting via Netwerk Oorlogsbronnen, het opnieuw installeren van klimaatmonitoringsystemen in de expositieruimtes, het verder uitruimen van het depot, het opstellen van een meerjarig expositieplan en de voorbereidingen voor de expositie *De Connectie*.

Het meerjarige collectieplan voldoet in alle opzichten aan de Museumnorm 2020. Dat betekent bijvoorbeeld dat

bij elke afstoting uit de collectie de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) wordt toegepast.

Uiteraard is in 2020 verder uitvoering gegeven aan eerder in gang gezette werkzaamheden, zoals het uithuizen van de collectie in samenwerking met *Helicon Conservation Support*. In 2020 hebben twee transporten plaatsgevonden. Door de coronacrisis is dit werk lang stil komen te liggen en is het streven om in 2020 de gehele 3D-collectie te hebben verhuisd niet gerealiseerd.

In verband met wisselingen op verschillende posities in de organisatie zijn wapenvergunningen en -verloven opnieuw aangevraagd. Dat leidde tot een controle op aanwezigheid en vindbaarheid van wapens door de politie Oost-Nederland. Uit deze controle kwamen geen aandachtspunten voort. Om de omgang met collectie waarin radioactieve onderdelen aanwezig zijn volgens de regels uit te voeren, is contact gezocht met een adviseur, de heer H. van Veen van *Applus+*. Deze collectie is ondergebracht bij *Applus+* totdat de opslagmogelijkheden in het museum voldoende zijn gecertificeerd. Het gaat om 31 objecten.

- Rode baret van William Easton, 15E124

6.3 Aanwinsten

In 2020 verwierf het museum door schenking opnieuw verschillende interessante stukken.

- Jasje van het Royal Army Medical Corps gedragen door captain Anthony Seymour Barling.
- Archief Royal Army Medical Corps.
- Onderscheidingen van George Edward Thomas (van bruikleen overgegaan in schenking).
- Onderscheidingen van Tom Italiaander.
- Tekstbord “Voor Joden Verboden”.
- Boek met kogelgat afkomstig uit een woning aan de Weverstraat in Oosterbeek.
- Brief geschreven door Frank McNaught en leren pistoolholster (van bruikleen overgegaan in schenking).
- Zakdoek van Jantje van Hoogdalen (1900-1984) die zij gekregen heeft van een Amerikaanse militair. Op de zakdoek heeft ze data geborduurd.
- Fotoalbum met foto’s gemaakt na de Slag om Arnhem. De foto’s tonen de verwoesting in de gemeente Renkum.
- Richtkijker voor Duits geschut in kist.
- Documenten m.b.t. de broers Van de Kraats, verzetsstrijders in de gemeente Renkum.
- Brief en envelop geschreven door Hermanus Adrianus van Westerop aan zijn vrouw, ten tijde van zijn verpleging in sanatorium Kalorama in Beek. Beschreven wordt hoe afwisselend Duitsers en Amerikanen de tuin van het sanatorium bezetten.
- Persoonsbewijs Maria Johanna Hendrika Wansink met twee adressen van Canadezen.
- Familiekroniek geschreven door Hans Beenink waarin geschreven wordt over de evacuatie uit Arnhem en de bevrijding van Apeldoorn.
- Brancard en anesthesie-apparaat.
- Armband “Oranje”, gedragen door de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten.
- Emaillen schaalpje en distributiestamkaart op naam van Bernard Hagen. Het schaalpje heeft Bernhard tijdens de evacuatie gekregen toen hem onderweg hete bliksem werd geserveerd.
- Twee op 24 september 1944 handgeschreven brieven met betrekking tot de evacuatie uit Arnhem.
- Rol toiletpapier met karikaturen van bekende nazi’s.

6.4 Bruikleenverkeer

In verband met de verhuizing van depots, standplaatscontroles en registratieactiviteiten was ook in 2020 het uitgaande bruikleenverkeer beperkt. Met ingang van juni 2020 is een Stengun FN 14458 uitgeleend aan Historisch Museum De Casteelse Poort te Wageningen.

Een bijzonder vermeldenswaardige bruikleen werd verkregen van Adam Urquhart, die het museum de onderscheidingen van zijn vader, major-general Roy Urquhart, leende. Een absoluut pronkstuk, waarvan het de bedoeling was deze te tonen vanaf de heropening in maart tot en met september 2020. Helaas zijn deze onderscheidingen vanwege de sluiting korter te zien geweest en door veel minder mensen bewonderd dan gehoopt.

Door de coronacrisis bleek het retourneren van deze medailleset een uitdaging: er golden in het najaar quarantaineverplichtingen die tot groot oponthoud en hoge onvoorziene kosten zouden leiden. Dankzij de hulp van de Nederlandse ambassade in Londen zijn de onderscheidingen echter tijdig en veilig teruggekeerd in Schotland. Het museum is met name militair attaché luitenant-kolonel Arts zeer dankbaar voor zijn hulp.

- Onderscheidingen van Tom Italiaander, AMH00009

Samenwerking

HOOFDSTUK 7

7.1 Stichting Airborne Region

De Stichting Airborne Region (SAR) biedt de aangesloten partners een podium voor samenwerking, inhoudelijke versterking en profilering. De SAR onderscheidt bij indeling van activiteiten en partners drie pijlers: Herdenken, Beseffen en Beleven. Het Airborne Museum heeft een plan ontwikkeld om de pijler Beseffen in te bedden in de activiteiten van de SAR en geeft daar sinds dit jaar invulling aan. Het museum fungeert als inhoudelijke vraagbaak en is organisator van diverse kennis- en netwerkbijeenkomsten. Dat laatste is helaas, door de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus, in 2020 niet mogelijk geweest.

Fred de Graaf is als vertegenwoordiger van het Airborne Museum bestuurslid van de Stichting Airborne Region. De directeur-bestuurder van het museum is als adviseur aanwezig bij de vergaderingen van het bestuur van de SAR.

7.2 Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 en Platform WO II

De Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 (SMH 40-45) is een samenwerkingsverband van de grootste oorlogsmusea- en herinneringscentra in Nederland. De Stichting 'behartigt de belangen van de Nederlandse musea en herinneringscentra, die ieder afzonderlijk en gezamenlijk op kwalitatief hoog niveau de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog overdragen aan een breed publiek, waarmee ze dit publiek aanzetten na te denken over vraagstukken met betrekking tot vrijheid en mensenrechten'.

In 2020 is binnen de SMH hard gewerkt aan een gedegen voorstel voor het project 'Deltaplan collectieontsluiting oorlogsmusea en herinneringscentra'. Dit Deltaplan is bedoeld om het digitale collectieaanbod van bruikbaar bronnenmateriaal van de aangesloten partners verder te versterken. Het Netwerk Oorlogsbronnen (NOB) is een belangrijke partner in het project. Het Deltaplan richt zich op collectiedigitalisering, collectieontsluiting, online beschikbaarstelling en training en gaat van start op 1 januari 2021.

In 2020 is verder gewerkt aan de Kwaliteits Impuls Educatie, die in 2018 van start is gegaan.

De SMH heeft in 2020 een zeer belangrijke rol gespeeld in de beschikbaarstelling en verdeling van noodsteun door het Ministerie van VWS. De oorlogsmusea en herinneringscentra hebben veelal geen structurele subsidierelatie met het Rijk of andere overheden, en functioneren grotendeels op eigen inkomsten. Tijdens de gedwongen sluiting vanwege de uitbraak van het coronavirus dreigden deze instellingen stuk voor stuk in de problemen te komen. Het Ministerie van VWS is ruimhartig te hulp geschoten, en daarbij heeft de SMH 40-45 een belangrijke rol gespeeld als gesprekspartner en penvoerder van de aangesloten leden. Daar heeft ook het Airborne Museum veel baat bij gehad.

Het bestuur van de SMH wordt gevormd door de directies van de 15 participerende leden:

- Airborne Museum
- Bevrijdingsmuseum Zeeland
- Fries Verzetsmuseum
- Herinneringscentrum Kamp Westerbork
- Indisch Herinneringscentrum
- Joods Cultureel Kwartier
- Museon
- Museum Rotterdam '40-'45 NU
- Nationaal Monument Kamp Amersfoort
- Nationaal Monument Kamp Vught
- Nationaal Monument Oranjestad
- Nationaal Onderduikmuseum
- Oorlogsmuseum Overloon
- Verzetmuseum
- Vrijheidsmuseum

7.3 Stichting Liberation Route Europe

Sinds 2016 is het museum formeel betalend partner van de Stichting Liberation Route Europe (LRE). In 2020 heeft ook deze stichting veel van haar activiteiten in het water zien vallen. Het museum en de LRE hebben hun samenwerking gecontinueerd door bijvoorbeeld samen te

werken aan de vernieuwing van de perimeterwandeling in Oosterbeek.

7.4 Vereniging Vrienden van het Airborne Museum

In 2020 is er vervolg gegeven aan eerder bestuurlijk overleg tussen het museum en het bestuur van de VVAM. Er is besloten de samenwerking vergaand te intensiveren. Een belangrijke stap daarin is het samenbrengen van het ledenbestand van de VVAM en de abonneementhouders van het museum. Zo zal de vriendenvereniging van het museum kunnen groeien tot circa 1.000 leden, waarmee de vereniging ook meer armslag krijgt om het museum te steunen. De VVAM-website zal worden geïntegreerd in die van het museum en er zullen weer regelmatig activiteiten voor de Vrienden worden georganiseerd in het museum.

Deze verheugende toenadering zal in 2021 verder worden geconcretiseerd.

7.5 Overige

Uiteraard werkt het museum met nog vele andere partijen samen. Als belangrijk herinneringscentrum van de Slag om Arnhem is het museum partner van de Stichting Airborne Herdenkingen. Het museum is tevens lid van Erfgoed Gelderland, waarmee de samenwerking het komende jaar zal leiden tot een project om meer MBO-scholieren te bereiken.

HOOFDSTUK 8

Raad van Toezicht

8.1 Governance

Stichting Airborne Museum wordt binnen de richtlijnen Code Cultural Governance sinds 1 januari 2019 bestuurd door middel van het directeur-bestuurder en Raad van Toezicht model.

Dat wil zeggen dat de directeur per 1 januari 2019 formeel als directeur-bestuurder de stichting en het museum leidt. Met ingang van 1 september 2020 is Sarah Heijse als directeur-bestuurder opgevolgd door Ronnie Weijers.

De Raad van Toezicht bestaat uit vijf leden. Hij is samengesteld uit leden met bestuurlijke, financiële, juridische en museale vakinhoudelijke kennis. De bestuurders ontvangen geen vacatiegelden daar alle werkzaamheden op vrijwillige basis worden verricht. Het bestuur heeft in 2020 zesmaal vergaderd. Praktisch alle vergaderingen zijn voltallig geweest.

De Raad van Toezicht bestaat uit de volgende leden: Fred de Graaf (1950) voorzitter, was van 1999 tot 2011 burgemeester van Apeldoorn en daarnaast was hij van 2003 tot 2015 lid van de Eerste Kamer. In 2011 nam hij het voorzitterschap over. In deze functie was hij tevens voorzitter van de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal. De afgelopen jaren was De Graaf zeer actief binnen het herdenkingswerkveld, waaronder als voorzitter van de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 en in 2018 als voorzitter van het Platform WO2.

Cees de Monchy (1950) was werkzaam als partner advocaat en notaris, eerst bij Nauta Dutilh en vanaf 1992 bij De Brauw Blackstone Westbroek. Daarnaast was hij bestuurslid bij een groot aantal cultuur bevorderende

stichtingen. Thans is hij bestuurder en commissaris bij diverse vennootschappen en professionele stichtingen. Ad van Liempt (1949) is auteur van vele boeken met historische onderwerpen, vooral over de tweede wereldoorlog. Hij was werkzaam als journalist en tv-programmamaker. Zo is hij onder meer oud-hoofdredacteur van NOVA en mede-bedenker van het programma Andere Tijden.

Per 10 oktober 2020 heeft Fokelien Renckens-Stenneberg afscheid genomen als lid van de Raad van Toezicht. Adelheid Ponsioen heeft, na het vol maken van twee zittingstermijnen en een korte verlenging i.v.m. de coronacrisis, per 31 december 2020 haar werkzaamheden als lid van de Raad van Toezicht beëindigd. Beiden maakten al vele jaren deel uit van het bestuur (sinds resp. 2015 en 2012) en hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de groei en professionalisering die het museum in die periode heeft doorgemaakt. Per 1 september 2020 is Ivar Goedings, na het voltooien van een zittingstermijn, afgetreden als lid van de Raad van Toezicht.

Na het aftreden van Fokelien Renckens-Sterrenberg en Adelheid Ponsioen kent de Raad twee vacatures, waarin begin 2021 voorzien moet worden.

8.1.1. Rooster van aftreden

De leden van de Raad van Toezicht treden af volgens een rooster van aftreden met inachtneming van een zittingsduur van vier jaren. In tussentijdse vacatures benoemde leden nemen op het rooster van aftreden de plaats in van hun voorgangers. Het rooster van aftreden wordt zodanig opgesteld, dat elk jaar zoveel mogelijk een gelijk aantal leden aftreedt.

De leden van de raad van toezicht zijn één keer terstond herbenoembaar.

Bestuurslid	Benoemd per	re verlenging per tot uiterlijk
Fred de Graaf	01-01-2019	
Cees de Monchy	01-12-2017	
Ad van Liempt	01-09-2020	

8.2 Verslag van de Raad van Toezicht

Het jaar 2020 begon veelbelovend met het zicht op de afronding van de laatste fase van de omvangrijke renovatie en herinrichting van het museum. Gedurende een periode van vier maanden sluiting waren aller inspanningen gericht op een feestelijke heropening op vrijdag 13 maart (!), maar het heeft helaas niet zo mogen zijn. Tot grote teleurstelling van de directeur-bestuurder, de medewerkers, de vrijwilligers, de leden van de Raad van Toezicht en de genodigden uit binnen- en buitenland, moesten de deuren gesloten blijven als gevolg van de uitbraak van de Covid-19 pandemie. Wat volgde was een jaar waarin het licht nu weer op rood, dan weer op groen stond, met langere periodes van sluiting en kortere periodes van openstelling, zij het onder zeer beperkende voorwaarden.

Het moge duidelijk zijn dat een en ander ingrijpende gevolgen heeft gehad voor het museum, dat immers gericht is op en in hoge mate afhankelijk is van de aantallen bezoekers. Thuis werken werd de norm voor onze medewerkers en onze vrijwilligers hadden een groot deel van het jaar verplicht vrijaf. Adequaat ingrijpen door directeur-bestuurder Sarah Heijse, genereuze extra financiële ondersteuning van overheidswege en van fondsen, een crowdfunding actie met een prachtig resultaat en de hartverwarmende steunbetuigingen van velen hebben ervoor gezorgd dat ons museum fier overeind is gebleven. Vermeldenswaard in dit verband is ook de ondersteuning door militairen van de Luchtmobiele Brigade als toezichthouders tijdens de schaarse periodes van openstelling.

Het jaar 2020 stond ook in het teken van afscheid en welkom. Directeur bestuurder Sarah Heijse kondigde eind april haar vertrek aan per 1 september vanwege haar benoeming tot directeur bestuurder van Cultuur Oost, het netwerk- en expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving van Gelderland. Wij zijn haar zeer veel dank verschuldigd voor de mooie staat waarin zij het museum in alle opzichten heeft nagelaten! Per 1 oktober vertrok ook Annemarie Hartgers, manager bedrijfsvoering en jarenlang steun en toeverlaat van opeenvolgende directeuren.

Voorts namen wij afscheid van drie leden van de Raad van Toezicht, te weten Ivar Goedings, Fokelien Renckens-Stenneberg en Adelheid Ponsioen. Ook hen zijn wij dankbaar voor de langjarige, waardevolle bijdragen die zij aan het museum hebben geleverd. Op 1 september mochten wij Ronnie Weijers welkom heten als onze nieuwe directeur bestuurder en Ad van Liempt als lid van de Raad van Toezicht. De sollicitatieprocedure voor de twee nog openstaande vacatures in de Raad van Toezicht is, na het vaststellen van de lijst van in aanmerking komende kandidaten, opgeschort vanwege de corona maatregelen. Zodra mogelijk zal de procedure worden vervolgd. Rest mij, mede namens mijn collegae in de Raad van Toezicht, allen te danken die ons museum in het lastige jaar 2020 onvoorwaardelijk hebben gesteund!

Mr. G.J. (Fred) de Graaf,
Voorzitter Raad van Toezicht

- Fred de Graaf, voorzitter van de Raad van Toezicht Stichting Airborne Museum. Fotografie David Jagersma.

HOOFDSTUK 9

Organisatie en bedrijfsvoering

9.1 Financiële huishouding

De boekhouding wordt verzorgd en begeleid door Mulder Accountants uit Arnhem. Jaarlijks wordt een onafhankelijke verklaring afgegeven door een andere externe accountant.

In 2020 is de Raad van Toezicht ieder kwartaal geïnformeerd over de financiën door middel van kwartaalrapportages en een eindejaarsrapportage. Tijdens de coronacrisis is het contact met de Raad van Toezicht over de financiële stand van zaken nog geïntensiveerd.

In 2020 is een nieuw kassasysteem geïmplementeerd, met een geautomatiseerd voorraadsysteem. De gedwongen sluiting en het stilvallen van veel activiteiten betekende dat in 2020 meer aandacht kon uitgaan naar de administratieve organisatie en processen. Door meer te digitaliseren en te automatiseren zal daar efficiëntiewinst te behalen zijn. In de financiële administratie worden kostenplaatsen geïntroduceerd en zal meer op afdelingsniveau begroot en verantwoord worden, waarbij ook de budgetverantwoordelijkheid meer bij de verschillende medewerkers komt te liggen.

- Sarah Heijse. Fotografie Rolf Hensel.

9.1 Medewerkers

9.2.1. Medewerkers in dienst

De organisatie van het Airborne Museum at Hartenstein en Airborne at the Bridge bestond in 2020 uit een staf van 8 tot 9 personen. Het museum kent voor directie en medewerkers geen CAO.

In 2020 waren de staffuncties als volgt ingevuld:

- Ronnie Weijers - directeur-bestuurder (vanaf 1-9-2020)
- Sarah Heijse - directeur-bestuurder (tot 31-8-2020)
- Stèphanie Vermaten – medewerker bedrijfsvoering en secretariaat (vanaf 1-12-2020)
- Annemarie Hartgers - manager bedrijfsvoering (tot 30-9-2020)
- Jory Brentjens - conservator
- Hans Bruinzeel - educatie & presentatie (tot 31-1-2020)
- Lisa van Kessel - coördinator publiek en presentatie (vanaf 1-2-2020)
- Natalie Rosenberg - PR, marketing en communicatie
- Anne Baukje de Jong - sales & relatiebeheer
- Lise Claerhoudt - medewerker onderzoek en collectie (tot 24-1-2020)
- Susan Rijken – registrator, medewerker beheer en behoud (vanaf 1-2-2020)
- Hans van Mierlo – facilitaire zaken
- Lieselot Verstijnen – medewerker bedrijfsvoering en secretariaat (van 17-8 tot 14-11-2020)
- Hedwig de Jong - coördinator museumshop en VVV Oosterbeek (tot 31-5-2020)

9.2.2. Vrijwillige medewerkers

De vrijwilligers van het museum zetten zich in als gastheren en -vrouwen bij het Airborne Museum at Hartenstein en Airborne at the Bridge, als weekendmanagers en als rondleiders en museumdocenten. Daarnaast zijn er vrijwilligers die op het secretariaat en de afdeling sales assisteren. In 2020 waren er 94 vrijwilligers voor de organisatie werkzaam. Zij ontvingen hiervoor een vrijwilligersvergoeding.

In 2020 is het vrijwilligershandboek aangepast. Met de verbouwing en herinrichting was er behoefte aan actualisering van de beschrijving van het museum, ruimtes, educatieve producten en processen.

Ook is er een roostersysteem geïntroduceerd. Vrijwilligers kunnen inloggen op het rooster van de locatie waar zij werkzaam zijn en zelf hun gewenste diensten invullen. Dit systeem zorgt er ook voor dat de vrijwilligers niet meer maandelijks een declaratie hoeven in te vullen, een overzicht van te betalen vergoedingen wordt door het roostersysteem gegenereerd. Zo wordt zowel het museum als de vrijwilliger de nodige administratieve handelingen bespaard.

9.2.3. Stagiaires

Jason Pichardo heeft in de periode van 3 februari tot en met 26 juni 2020 zijn afstudeeropdracht PR & Communicatie uitgevoerd onder begeleiding van Natalie Rosenberg. Vanaf augustus 2020 heeft Dominique ter Beest het museum tijdens haar stage ondersteund op het secretariaat als onderdeel van haar opleiding tot servicemedewerker.

9.3 Veiligheid

9.3.1. Beveiliging

In 2020 is er ingebroken bij enkele oorlogsmusea en verzamelaars. Collectie met betrekking tot de tweede wereldoorlog blijkt populair bij inbrekers. Het museum heeft naar aanleiding van deze incidenten een inventarisatie gehouden en geconcludeerd dat beveiligingssystemen en alarmopvolging aan alle standaarden voldoen. Wel zijn er enkele aanvullende fysieke veiligheidsmaatregelen getroffen, die bij een onverhoopte inbraak tot extra vertraging voor de daders zullen leiden en daarmee de kans verhogen dat de politie tijdig ter plaatse komt.

9.3.2. BHV en EHBO

Het museum wil een veilige omgeving bieden voor de bezoekers en medewerkers en heeft een zorgplicht. In coronatijd betekende dit een strikte naleving van de geldende coronamaatregelen en het coronaprotocol van de museumvereniging. Ook onder normale omstandigheden brengt dit verplichtingen met zich mee. In 2020 is nadrukkelijk tot beleid gemaakt om op ieder moment dat er bezoek is twee BHV-ers in het pand aanwezig te hebben. Dit vereist een groter aantal BHV-gecertificeerde medewerkers en vrijwilligers. Om dit te bereiken zijn er in 2020 aan 28 vrijwilligers en medewerkers BHV-(herhaal)cursussen gegeven.

— **Bijlage**
Jaarrekening
2020